

naam **Alex Datema**
woonplaats **Brittil**
leeftijd **51 jaar**
melkveebedrijf **samen met compagnon**
Kor van der Velde, 110 melkkoeien,
70 ha grasland
carrière: **voorzitter Boerennatuur, voorzitter**
Versnellingsagenda Melkveehouderij Noord-
Nederland en brandweerman

Alex Datema: **‘Domweg kunstmest strooien is niet de manier om de bodem gezond te houden’**

‘Er is een stukje **nieuw vakmanschap nodig**’

Biodiversiteit, natuurinclusieve landbouw, kruidenrijk grasland. De termen voor agrarisch natuurbeheer vliegen melkveehouders om de oren. Een nieuwe uitdaging, zegt Alex Datema van Boerennatuur. ‘Na specialisatie en meer efficiëntie komt de focus op de manier van zuivel produceren.’

TEKST ALICE BOOIJ

Geen geitenwollensokken en ook geen biologische bedrijfsvoering. Alex Datema is eigenlijk een heel gewone veehouder én voorzitter van Boerennatuur, de overkoepelende organisatie van alle agrarische natuurverenigingen in Nederland. ‘Als je tien jaar geleden had gezegd dat wij een plasdras aan zouden leggen op ons bedrijf, dan had ik tegen je gezegd “laat Staatsbosbeheer dat maar doen”.’

Datema is bestuurder in hart en nieren. Als jongeling al was hij actief binnen het dagelijks bestuur van het NAJK, inmiddels is de 51-jarige Datema sinds 2016 voorzitter van Boerennatuur. Het bestuurswerk zit hem in de genen en, zo zegt hij: ‘Ik vind besturen leuk.’ Toen zijn broer in 2009 uit het bedrijf stapte, ging de melkveehouder dan ook op zoek naar een compagnon om zo twee tot drie dagen per week tijd te maken voor bestuurswerk.

Vooraf ook door die contacten buiten het bedrijf realiseerde Datema zich hoe belangrijk natuurbeheer is voor de melkveehouderij. ‘Dat er op ons bedrijf steeds minder weidevogels waren, realiseerden we ons eigenlijk niet. Het is er in de loop van de jaren ingeslopen. Wanneer de omgeving je ernaar vraagt en je ermee confronteert, ga je er meer over nadenken.’

Wat heeft dat voor uw bedrijf betekend?

‘Op ons bedrijf hebben we altijd rekening gehouden met de weidevogels. Zo ben ik opgegroeid. Maar het was steeds minder nodig, omdat er minder weidevogels waren. Voor mijn gevoel is er de afgelopen twintig jaar niet zo veel veranderd in onze manier

van boeren. Maar als je vanuit de vogels kijkt, dan zit de crux in de bodem. Het leefgebied voor de vogels is veranderd. Er is te weinig voedsel voor de jonge kuikens. Het waterbeheer is ook een aandachtspunt, dat hebben we te goed in de vingers, we hebben water nodig voor de weidevogels en hun voedsel. De bodem moet er uiteindelijk voor zorgen dat jonge vogels groot worden.’

Wat gaat er verkeerd in de bodem?

‘We benaderen de bodem als scheikundig chemisch proces. We maken de balans op voor fosfaat, stikstof en kali en berekenen en bemesten om de productie op peil te houden. Maar in de bodem vindt een biologisch proces plaats, met wortels, schimmels en bodemleven die met elkaar communiceren. Daar weten we nog veel te weinig van.’

Hoe heeft u het weidevogelbeheer op uw boerderij aangepakt?

‘De weidevogelstand is gestabiliseerd en we zien heel voorzichtig een groei in aantal weidevogels. Dat is een inspanning van alle boeren bij ons in de polder en dankzij gezamenlijk beheer, 80 procent doet mee. We hebben plasdrassen gemaakt, pompen water op om de bodem vochtig te houden, hebben uitgestelde maaidata, kruidenrijk grasland en ploegen zo min mogelijk. Op ons bedrijf is het organischestofgehalte opgelopen naar 15 procent.’

Wordt er ook aan het weidevogelbeheer verdiend?

‘Je krijgt een vergoeding voor gedeerde inkomsten. Zo is het ook met elkaar afgesproken: het mag individuele veehouders geen geld kosten. Veehouders moeten niet

meedoen omdat ze er winst uit willen halen, maar als je op grond van 40.000 tot 70.000 euro per hectare water laat lopen voor de grutto's, moet dat vergoed worden. Daarnaast zit de beloning ook in maatschappelijk draagvlak. We laten als sector zien dat we als landbouw wat van natuurbeheer proberen te maken.’

Waarom is dat belangrijk?

‘In april, mei en juni staat er bijna iedere week wel wat in de krant over de weidevogels. Er is veel publieke belangstelling voor het milieu, de natuur en het landschap, maar als het niet goed gaat, wordt dat wel eenzijdig op het bordje van de landbouw gelegd. We moeten laten zien dat we bezig zijn met de flora en fauna.’

Uit een recente enquête van het dagblad Trouw blijkt dat 80 procent van de melkveehouders wel aan een duurzamere melkveehouderij wil werken.

‘Die uitslag heeft me positief verrast. Ik had zo'n hoge score niet verwacht, dat vind ik een eyeopener. Het is een belangrijk signaal dat we goed luisteren en dat we oog hebben voor de wensen van de maatschappij. Het betekent dat we de “waaromvraag” rondom natuurbeheer voorbij zijn. Nu moeten we er ook wat mee doen.’

Welke invulling kunnen we geven aan een duurzamere melkveehouderij?

‘Duurzaam produceren begint bij economische duurzaamheid. We hebben de afgelopen tientallen jaren gezorgd voor voldoende zuivel van onbesproken kwaliteit en ook nog eens tegen een belachelijk lage prijs. Het hele systeem was gericht op groei

en efficiëntieverbetering, dat hebben we perfect voor elkaar gekregen. De tijd is rijp voor een omslag naar een duurzame melkveehouderij, niet de productie op zich, maar de manier van produceren wordt leidend. Daar hoort natuurbeheer bij.'

Kan dat op alle bedrijven?

'Jazeker. Hang een paar nestkastjes op, varieer wat in erfbeplanting en laat zwaluwen in de stal. Je kunt ook al heel laagdrempelig wat doen door op een rommelig hoekje op je erf de natuur lekker haar gang te laten gaan. Wie nog wat meer wil doen, kan ook randenbeheer oppakken.'

Aan de ene kant willen veehouders wel duurzamer produceren, aan de andere kant is er ook de ambitie om de groeiende wereldbevolking te voeden. Kan het beide?

'Ja, randenbeheer bijvoorbeeld heeft naar mijn idee geen invloed op de opbrengsten per hectare. Je neemt 1,5 tot 2 meter uit de slootkant niet mee met het bemesten en die mest gebruik je weer op de rest van het perceel, dat daarmee een hogere opbrengst haalt. In totaal verlies je dan echt geen kilo's droge stof. Die randen maai je niet de eerste snee, maar gelijk met de tweede

snede. Het zijn eigenlijk mini-ecologische verbindingen in het grasland die heel veel opleveren en amper moeite kosten.'

En dat heet dan natuurinclusieve landbouw?

'Ja, ik had eerst ook een akelig gevoel bij deze term, maar het dekt de lading wel. Het is landbouw waarbij we de natuur betrekken. Niet andersom. We moeten zelf het initiatief nemen en niet wachten tot biologen en ecologen ons natuurbeheer gaan invullen.'

Dat vraagt nog wel een hele omslag in denken en werken. Hoe gaat u collega's overtuigen?

'Aan de keukentafel kunnen we uitleggen dat iedereen er wat mee kan. Bovendien is het een andere ontwikkelrichting na veertig jaar schaalvergroting en intensivering. Natuurbeheer integreren op het melkveebedrijf is een volgende fase die we moeten aanpakken omdat consumenten en burgers erom vragen.'

Waar wachten we nog op?

'Aangezien onze adviseurs, het onderzoek en ook het onderwijs nog behoorlijk in de modus zitten van de schaalvergroting, ge-

beurt er nu nog te weinig. Er is een stukje nieuw vakmanschap nodig, daar moeten we de komende twintig jaar mee aan de slag. Het is geen lijstje waarbij je maatregelen moet afvinken, elk gebied heeft weer zijn eigen specifieke kenmerken en vraagt dus ook een eigen aanpak. De Flevopolder vraagt een ander beheer dan de noordelijke Friese Wouden of de Veenweiden in Zuid-Holland. Het is maatwerk.'

Hoe ziet zo'n bedrijf er over twintig jaar uit?

'Dat wordt gerund door melkveehouders die zich drukker maken over het voeren van de bodem dan over het voeren van de koe. Er gaat een verschuiving komen van de pens naar de bodem. Daar past mestinjectie zeker niet in en domweg kunstmest strooien is ook niet de manier om de bodem gezond te houden. Het grasbestand is gevarieerder en de productie per hectare blijft op peil.'

'De vraag die daarna opkomt, is wat deze manier van werken betekent voor de kwaliteit van de melk, de gezondheid van de koe en de gezondheid van de consument. De relatie tussen voeding en gezondheid wordt verschrikkelijk belangrijk, maar dan zijn we wel weer twintig jaar verder schat ik.'